

ЉУБИЦА АРСИЋ

## МЛЕЧНИ ПУТ

Сави Шумановићу

Сањао је свашта, али никад мирисе који му се нису појављивали у сну. Најпре га запахну задах подрумске трулежи и равничарске влаге која избија из темеља, воњ бурета са устајалим киселишем на дну, онај кад служавка Љерка потапа у цеђ кухињске крпе умазане мрљама од печења.

Дешавало му се да га непознати прогонитељи јуре до светлוצаве баруштине под кишним небом, одакле би некако успевао да им умакне заштићен топлином кревета, уплашено њушећи зид. Те хајке су се у последње време све чешће понављале. Судећи према псовкама и повицима којима су се бодрили, у свакој следећој били су му све ближе, јасно је чуо шкрипу корака по скорелом блату. Када би бар могао да побегне далеко иза, тамо где се завршава колски пут, можда тада не би успели да прате његов траг. У исцрпљујућим анамнезама описивао је како га прогања дивље равничарско племе које жели да му ишчупа и поједе срце па је у безглавом бежању узалуд изговарао молитву кукурузу, која доноси благостање, али је примирје са тупим осећањем празнине долазило тек пошто би попио лек.

Сада је потери био крај јер су га заиста ухватили и гурнули у мрак. Не само њега. У подруму се налазило много заробљених који су ћутали и чекали док неко од прогонитеља не буде дошао и дао знак. Леворуки до њега перорезом је набадао парчиће крвавице превише зачињене белим луком, неко се јако знојио, оњушио је и кашаљ натољен дуваном, кркљање мрачно и тешко као ноћ у којој је нешто чекао. Кад ће се појавити они који су га затворили? Да ли је тог јутра узео таблету? Сећа се да је опет од неког бежао

и да му је овај пут изгледало сасвим природно да умакне прогоницима и да се сакрије у најдубљи део јазбине у коју ће неко од њих ипак доћи не би ли га докрајчио сопственим рукама.

Притешњен између двојице мушкараца, није успевао ни да мрдне. Неволно се покренуо спазивши у ћошку, поред празних конзерви са скорелом бојом којом су фарбали ограду, нечији бицикл. Чекао је да га одвезе низ пут. У потуљеном мраку, када би се иза облака промолила светлост сунца и пробила кроз мали подрумски прозор, изронили су метални управљач и звонце. На тренутак га је орасположила сопствена слика бегунца који седи на гомили шљунка, са бициклом светлуцавих жбица наслоњеним на ољуштени рушеван зид са пустом уличицом која се дуж њега пружа.

Човек са крвавицом престао је да једе, перорез је шкљоцнуо и нестао у задњем џепу. Оно што је личило на сан била је уобичајена неспособност сневача да говори и да се помера. Покушао је да неког упита зашто су овде, али никако није могао да изговори ниједну реч, глас је излазио као једва чујно шиштање. Онога са десне стране, чије су слабине дрхтале, полако се дижући и спуштајући као мех, гурнуо је да се одмакне али га је он, као да му даје знак, још јаче стиснуо. Можда је то знак да треба да ћути и чека, да издржи како зна и уме иако је стискање будило онај осећај да је смртно прикљештен.

Добро га је познавао. Гужва у претрпаном ходнику воза, кроз коју мигољи крманећи кофером, улазак у позориште пред наступ чувене плесачице, метеж улице која је изгубила прометни ритам, размицање грана да би угледао засејану пшеницу која се таласа. Једном је, направивши паузу у сликању, опружен на отоману у ателјеу, изненада осетио на себи притисак нечијег тела. Узалуд је покушавао да се избави. Девојка која му је позирала легла је преко њега притиснувши га великим грудима. Њена коса обавила му је лице, длаке су се увукле свуда, у ноздрве, било их је и у устима. Није хтела да се помери, смејала се, то ју је забављало, а он само што се није угушио.

Из ћошка подрума чуло се звиждукање познате мелодије, чији му је назив био на врху језика, али се речи нису помолиле јер су при отварању врата опет надлазили мириси. Воњ на покислог пса, мирис устајалог влажног сукна којим се најављује рат. Човек у тамној униформи сада је стајао наспред просторије. Лице му је остало у мраку. У мрачном подруму ником се није јасно видело лице. Као у аутобусу кад људи седе један до другог, зуре испред себе, не знају ништа о свом суседу. Само седе и зуре тако.

Човек у униформи је подвикнуо, уперео прст, показао подигнутом руком. Сви из подрума су устали и по команди пошли према

отвореним вратима. Пре него што се придружио колони, за трену-так је затворио очи.

Очи су га после дугог сликања обично пецкале. Усахле и посивеле боје скупиле би се у једном углу вида и пустиле да равница прекривена оловносивим снегом загосподари видиком. Пријало је да тада стисне капке како би отклонио пецкање, да длановима чврсто притисне склопљене очи, што је на неком унутрашњем платну опет пробудило боје изазвавши преливање нијанси жуте са мало црвене која је цурила преко провидног зида и блистала искрама ватрене кише. Томе га је подучио један филозоф јоге, редовни посетилац Ротонде, да се тим притиском на очи изгубљена енергија враћа у вид. После тога човек је препорођен, у стању да је опет доживи боје у пуном сјају. Само мора да длановима јако притисне очи и издржи што дуже све док се не појаве светлаци.

Када их је отворио, седео је на столици у берберском салону. Момак у кратком белом мантилу чистио је метлицом његова рамена. Повремено је кроз ваздух шкљоцао маказама, приближавајући се његовом врату и ушима, а затим му је, држећи испред њега мало огледало, показао у оном великом како је ошишан позади. Његове умножене главе, попут камених глава императора по музејима, гледале су у истом правцу, у црну тачку на сребрном премазу поред које се растворише газдине новине са великим насловом док је помоћник пожурио ка излогу како би осмотрио прилику на бициклу заустављеном испред радње.

Чудно је то како једна тако једноставна справа, каква је бицикл, успева да савлађује даљине, како светом може да се управља обичним покретањем гувернала. Ако се само мало помери налево, зелена хаљина мадмоазеле претвара се у мрљу ходајуће гомиле лишћа, онда се сасвим мало окрене надесно према мршавом помоћнику у берберници. Одвојено стаклом излога, његово лице нуди мешавину знатижеље и узбуђења што види неког чије тело са рукама и јаким шакама припада мушкарцу док су обли кукови и уздигнућа што се назиру испод мајице били сасвим женски. Девојка или младић? Није било оног ноћног затамњења да појача тајну, као онда кад је позвао у атеље неког разбацанка у пругастој мајици напетој од мишића који су кипели, са нежним и умиљним гласом којим се погађао око цене за позирање.

Прилика на бициклу испред бербернице привлачила је пажњу не само збуњујућим стасом већ и плитком капом навученом скоро до очију које су провиривале испод мрког штитиника. Бициклиста, скинувши капу, заглади разбарушену косу, затим врхом ципеле нехајно шутну точак и на тренутак се заустави као залеђена слика, за коју је у мислима направио неколико цртежа. Брзим потезима

невидљиве оловке скицирао је његов контрапосто са руком нехајно спуштеном на кук, положај рамена према глави док одмерава облине и нагост свог бицикла. Видевши како се берберски помоћник запиљио у придошлицу са бициклом, газда нападно зашушта новинама:

Такве треба ошишати на нуларицу.

Настављао је:

Је л' ти знаш шта је то плебс?

Помоћник је, не скрећући поглед и не померајући се, равнодушно слегнуо раменима. Газда показа према ономе што се дешавало напољу.

Плебс. То су они што лижу прсте док њима пребирају по тањиру, или ако којим случајем науче да се служе прибором, премештају виљушку из леве у десну руку. Плебс је, драги мој, врло гадна ствар.

Да, да, да, незаинтересовано је одобравао помоћник.

Ако неко жели да остане плебс, настављао је газда, ако ништа не учини да се од тога удаљи, онда он, њихова деца, деца њихове деце не заслужују да их човек погледа. Бежи од њих главом без обзира. Гледај ти свој посао и мани се пробисвета.

Помоћник је пришао столици, постиђено се опет посветио његовој фризури. Благо је окренуо његову главу мало десно па лево, вратио ју је у почетни положај, осмотрио је и отишао до пулта вративши се са стакленом бочицом. Господин жели мало колоњске? Гуменом пумпицом распршио је опори мирис па га је растеривао махањем овлаженог пешкира којим су иначе прекривали свеже обријана лица муштерија. Осети мрачну и загушљиву топлоту. Ону у коју је волео да залази утапајући се у дувански ваздух Ротонде, крстарећи између кафанских столова за којима су сркали чорбу и испијали наводно своју последњу чашу за тај дан, онда још једну па још једну, и тако унедоглед, све док не забораве на препирке и док их он не изгуби из вида домогавши се свог места у дну сале, дочекал новим поздравима и кикотањем.

Тешко је разговарати у гужви кафане. Сви говоре у глас, вичу, смеју се и добацују келнерима који крстаре салом са чашама на послужавнику и вином у замагљеним бутелкама, избегавајући да згазе мачку која се дошуњала кроз одшкринута подрумска врата. Кики жели да му честита рођендан и никако да га пољуби јер је увек усред нечије реченице на коју има своје две. Њено немирно лице иде од једног до другог мушког профила, оставља светли траг као онај на његовим сликама, бели пут који води од тамних обриса завучених у неприступачни хлад. Виче и задева, помера се и постаје светлећа широка пруга са почетка кратког филма приказаног

у малој сали Ротонде, филма у којем ју је први пут видео. Познати париски модел Кики с ружом у зубима, усне наглашене срцоликом линијом. Њену буби-фризузу и тамну контуру тела како се наставља у столицу са облинама па у завесу испред које је седела. Отада му је неколико пута позирала док је још био у старом атељеу, начинио је много скица за слике које намерава да наслика.

Кики има блиставе беле зубе и гризе ако јој се неко превише приближи. Пита га како му је данас, да ли ће да прославе његов рођендан, намерава ли да части једним пићем њу и њеног брата, који је дошао да обиђе чувену сестрицу.

Прејахао је на бициклу пут из селендре да би се мало нагледао париског света.

Ђавола брат, мало сутра. Откуда одједном теби брат?

Па добро, близак рођак. Безопасан, онај који може да се воли без обавезе. Зар не видиш да је невинашце?! Још му није никла брада!

Док га Кики мази по глатком образу, младић се невољно смеје, задиже своју чудну капу са ширитом испод којег се помаља ружичаста мрља усана, за љубопитљиве жељне разгледања и све остало глатко што свако за столом, пуштајући машти на вољу, приближава део по део прсту којим Кики клизи по рубу чаше.

Она и њен лажни рођак дошли су заједно да позирају у његовом новом атељеу у улицу Бреа, близу њеног стана. Боцу апсинта су, ако се не рачуна његових неколико опрезних и малих гутљаја које је себи сипао у чашу, њих двоје придошлица брзо испразнили. Требало би да уништи та платна. Све до једног јер нико не сме да види те слике. После је скувао чај од лаванде који умирује живце. Није било довољно па је ставио главу под млаз воде са славине.

Једно голо тело и друго полуголо, оба опружена на црвеном ћилиму. Рођак је задржао пругасту морнарску мајицу истачкану мрљама боје рђе, није био неки чистунац, брисао је руке где стигне. У почетку је тај сумњиви рођак неодређене доби лично на мужјачића, али је одједном порастао и очврснуо. Загосподарио је ћилимом раширивши предуге руке као да су га скинули са крста. Мигољи се, увлачи испод кревета, мрда лепом задњицом, крмани подом не би ли дохватио бачену флашу. Када је се најзад домогао, у њој нема ничег. Празна је, остаје му само да исцеди неколико капи и оближе лепљиви грлић.

За њено тело што личи на виолончело цеди још боје и на палети је гњечи шпахтлом, кармин црвену за сенке разбацане по бутинама и стомаку који се диже и спушта док младић поред ње звиждуће у њеном ритму. Док слика, примећује да је црнка Кики доле потпуно избријана, да јој је међуножје без маља. Чудно му је

што јој је брдашце без длака које јој иначе цигљају свуда, у јаким обрвама и маљама на ногама, дуж линије која води до пупка, у пазушним јамама. Изненађен пред њеним случајем глатког пубиса, одлаже четку и гледа према завеси која заклања прозор. Помало је збуњен и не зна како даље. Убацује четку у теглицу са терпентином, скида остатке боје, одуговлачи бришући је крпом.

Зашто си се доле обријала?

Шта те то брине? Израшће док ме будеш сликао.

Она се протеже, руке бацају изнад главе и затвара очи. Облине дрхте при ободу ћилима као на ивици неке мртве воде крај које се бајна дева у златним сандалама излежава покушавајући да је оживи. Испод њених пазуха искрсавају црни бусени у које рођак зарања лице, жудно удишући. Ваздухом лебди мирис алкохола. Руке јој се продужују све док се није ухватила за ивицу отомана. Хоће да га помери, бацају главу и затвара очи, приказ који су жене усвојиле мада лепо пристаје и мушкарцима. Мрда уснама од задовољства док рођак носем вршља по њеним чуперцима. Кроз црвени застор на прозору пробија се последњи зрак сунца. Његова крвава оштрица зарива се у тело, пара бледе ноге и стомак, телом се разлива гримизна светлост која буди жеђ па је махнито попио пун бокал воде.

Затим нестаје сунца. Пурпурна завеса на прозору атељеа постаје непрозирна и мрка. Пада мрак. Предмети тамне и смањују се, увлаче се у заједничко клупко. Боље је тако, не треба им светло. Жури да наслика оно што се још види, да привуче и уреди нејасне мисли које су искрснуле и кренуле да га запоседају. Гасне и последња облина опрљена сунцем, кожа задобија болесно бледило месечине. Отворио је прозор атељеа да с улице пусти свежину и гласове измешане у шум бобоњања кише, шибање грања, звук птице која пада у траву.

Продавац новина узвикивао је најновије вести. Неко је преко мегафона рекламирао најновије поуздане лекове који помажу кад је главобоља тако јака да пуца глава и кад гласови надјачају писак шидске равнице у којој је одрастао и којој се вратио, уз крештање гаврана, разјарени лавез вучјака, повике неког ко је у тепиху од лишћа и блата изгубио ципелу.

У колони се чуо кашаљ, дубоко дисање заробљеника прекинуто повицима гонича. Ишли су усаглашеним кораком пазећи да не гурају један другог. Изненадио га је конопац који га је ухватио отпозади, затим снажан увод сечива док је небеска лампа блела високо изнад крошње. Грчио се и увијао, борећи се да се отргне од конопца који се усецао у месо. Крици су распарали ноћ, још један крик који се претворио у јецај па у крклање. Он је био тај који је

викао у тами, викао је јер је још био жив, цело његово тело бранило се урликом од онога што га чека. У даљини су гореле ватре, црвенкасти одсјај бојио је тај део неба. Неко је одоздо дозивао мајку.

Није морао да затвара очи. Нахрупио је мрак без ичега, затим тама са подземним ходницима којима ће се пробити до чистине и бициклом изаћи на пут покривен оловноплавичастим равничарским снегом, на стазу поред успаваних кућа, на пуну улицу са усамљеним јабланом, млечни пут којим је лагано окретао педале, руком растерујући црвену помрчину.